

УДК 37. 091.2:72**Ничкало С.А.**науковий співробітник лабораторії естетичного виховання Інституту проблем виховання
НАПН України**Технологічний підхід до актуалізації виховного ресурсу мистецтва
архітектури**

Естетичне виховання – це процес, що потребує неперервного розвитку, отже – пошуку шляхів вдосконалення. Один з них пролягає у застосуванні технологічного підходу до використання різних видів мистецтва, зокрема, архітектури. Мистецтво архітектури володіє потужним виховним ресурсом, який розкривається в естетичному впливі на реципієнта засобами його художніх властивостей. Вони акумульовані в тих творах, що мають якості мистецтва. В першу чергу, це пам'ятки історії і культури, у яких знайшли вираження духовні пошуки, провідні ідеї, художні смаки свого часу, а також сучасні споруди, наділені художньо-естетичною цінністю.

Мистецтво архітектури, завдяки своїй масштабності та багатофункціональності, надає можливість отримати не лише естетичні враження від візуального сприймання, а й величезний обсяг найрізноманітніших знань: про історію, релігійні і міфологічні вірування, суспільні ідеали, природу, економіку, виробництво, традиції, звичаї, естетичні вподобання і смаки, побут, суспільну організацію, персоналії і т.д. Воно є потужним чинником впливу на світогляд: як на його базове формування в дитячі роки, так і на можливі трансформації протягом усього життя. Тому в основу технології естетичного виховання засобами архітектури має бути покладений світоглядний аспект: відображення в її формах і пов'язаних з нею процесах життєдіяльності матеріальних і духовних проявів буття, яке, в свою чергу, здійснює зворотний вплив на світогляд і духовний світ людини в процесі особистісно-ціннісного сприймання нею твору.

Психологічний феномен сприймання має винятково важливе значення для естетичного виховання. Як і кожний процес, він утворюється

чергуванням послідовних етапів. Отже, для побудови ефективної виховної технології потрібно визначити етапи сприймання. Етапи сприймання відповідають етапам розгортання змісту окремо взятої форми реалізації виховної технології (виставка, екскурсія і т. п.). Вони не можуть бути стандартизованими, оскільки кожний архітектурний твір наділений власною «естетичною індивідуальністю», яку має відчутти і зрозуміти дитина; і кожна форма виховної роботи має свою логіку, зміст і особливості.

Перший етап технології полягає у виникненні ключової ідеї, визначенні задуму, яким підпорядкується форма виконання. Генератором цього є саме мистецтво архітектури, твори якого вирізняються надзвичайною різноманітністю. Для їх сприймання повинен бути знайдений і використаний як ядро кожної окремо взятої форми естетичного виховання такий підхід, який відштовхується саме від цікавої специфічної особливості конкретного об'єкта. Важливою умовою є продуманий відбір зразків архітектурного мистецтва. В першу чергу, це мають бути високохудожні твори минулого і сучасності, знакові історико-культурні пам'ятки. В основу такого відбору покладено принцип поєднання вітчизняної і зарубіжної культури на основі пріоритетності вітчизняної, яка постає джерелом не лише естетичного, а й патріотичного, а також екологічного виховання (адже архітектура – невід'ємна складова довкілля).

Виховна технологія передбачає універсальність і гнучкість. Вона має бути придатною для реалізації за різних обставин, не лише в столиці і великих містах, а й в малих містечках і селах. У зв'язку з цим слід виділити умову адаптації до реальних обставин і використання усіх доступних можливостей. Це, передусім, можливості місцевого архітектурного оточення, можливості сучасних інформаційних засобів, можливості родин школярів, віртуальні і реальні подорожі та екскурсії. Якщо освітній заклад розташований у місці, далекому від архітектурних красот, доцільно активізувати екскурсійно-виїзну діяльність, застосування медіа-засобів, екранних, друкованих носіїв інформації. Величезні можливості для

використання мистецтва архітектури в естетичному вихованні школярів сьогодні надає інтернет, завдяки якому можна здійснювати віртуальні подорожі в будь-які куточки земної кулі. Крім того, багато українських школярів мають змогу подорожувати реально, і це становить додаткову сприятливу обставину для їх естетичного виховання. Педагогам треба попередньо спрямовувати дітей (а також їх батьків) на те, щоб під час поїздок (як зарубіжних, так і рідним краєм) вони не просто спостерігали, звертали увагу на архітектуру, пам'ятники, відвідували музеї, цікаві місця, а й фотографували, робили замальовки, записи, відеозйомки, вели щоденник вражень. Потім все це стане цінним матеріалом для організації виховних заходів у школі: виставок, конкурсів, переглядів, обговорень тощо.

Серед різноманітних форм позакласної виховної роботи найбільш придатними для використання засобів мистецтва архітектури є наступні: 1) екскурсія; 2) виставка; 3) тематичне заняття. Їх доповнюють конкурси, вікторини, обговорення, диспути, лекції. Вони мають охоплювати різні напрями діяльності: пошуковий, дослідницький, навчальний, творчий; можуть здійснюватися як окремі заходи, а краще - в межах діяльності шкільного клубу, студії чи гуртка. Форми естетико-виховної роботи в оптимальному варіанті пов'язані між собою, впливають одна з одної і збагачують одна одну, утворюючи своєрідний ланцюжок естетичного виховання, розвитку і становлення школяра.

Література

1. Гущина О.В. Вплив архітектурних об'єктів на психоемоційний стан людини / О.В. Гущина, Л.М. Бармашина // Проблеми розвитку міського середовища : наук.-техн. збірник. – К. : НАУ, 2010. – Випуск 3. – С. 41-48.
2. Иконников А.В. Художественный язык архитектуры / Андрей Иконников. – М.: Искусство, 1985. – 175 с.
3. Кнесевич М.Я. Українська архітектура, її визначальний контекст у просторі, часі, інформації. Основи українського архітектурознавства / Михайло Кнесевич. – К.: МП Леся, 2005. – 426 с.
4. Мистецтво у розвитку особистості. Монографія. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.